

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ
TÜRKMER

2023 / Eylül Ayı Türk Dünyası Gündemi

AZERBAIJAN

Eylül Ayı Gündemi

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

KKTC, Desteklerinden Dolayı Azerbaycan'a Teşekkür Etti

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Cumhurbaşkanı Ersin Tatar 8 Eylül'de yaptığı açıklamada, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'e, KKTC ile ilgili açıklamaları ve desteğinden dolayı teşekkür etti.

Aliyev'in, Bakü'de düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı toplantısında ve ülkedeki etkinliklerde KKTC bayrağının dalgalanacağını dile getirmesinden memnuniyet duyduğunu kaydeden Tatar, taraflar arasındaki iş birliğinin devamını diledi.

Azerbaycan, Karabağ'da Ermeni Güçlerinin Kontrolündeki Topraklarda Düzenlenen Sözde Seçimi Kınadı

Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı 9 Eylül'de yaptığı açıklamada, Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinde Ermeni güçlerinin kontrolündeki topraklarda düzenlenen sözde seçimi, ülkenin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saldırı niteliğinde bir hareket olduğunu belirterek, kınadı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 10 Eylül'de 18'inci G20 Liderler Zirvesi dolayısıyla Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de bulunduğu sırada gerçekleşen görüşmede iki lider, bölgesel meselelere ilişkin görüş alışverişinde bulundu.

Görüşmede, Azerbaycan - Ermenistan ilişkileri ve Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinde son günlerde yaşanan olaylar da ele alındı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev ile Görüştü

İslam İş Birliği Teşkilatı'ndan Çağrı: Karabağ'daki Sözde Seçimleri Tanımayın

İslam İşbirliği Teşkilatı'ndan (İİT) 10 Eylül'de yapılan yazılı açıklamada, Teşkilatın, Karabağ'da düzenlenen sözde seçimleri «bölgedeki mevcut durumu tek taraflı meşrulaştırma çabalarının yeni bir tezahürü olarak» gördüğü belirtildi.

Azerbaycan-Ermenistan barış görüşmeleri sürecinde yapılan sözde seçimlerin, «görüşmeleri baltalamaya yönelik bir hamle» olarak nitelendiği açıklamada, bu adımla BM Güvenlik Konseyi kararları, İİT kararları, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ilkeleri ve uluslararası hukukun ihlal edildiği kaydedildi.

Rusya'dan Ermenistan'a Tepki: Paşinyan Karabağ'ın Azerbaycan'ın Bir Parçası Olduğunu Kabul Etti

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de 10 Eylül'de gerçekleştirilen G20 Liderler Zirvesi'nin kapanışından sonra basın toplantısı düzenledi.

Bir soru üzerine Ermenistan'da bazı yetkililerin, «Moskova'nın Karabağ'ı Azerbaycan'a verdiği» yönünde açıklamalar yaptığını hatırlatan Lavrov, bu ifadelerin tamamen yanlış olduğunu ve «dürüst olmadığını» vurguladı.

Lavrov, Ermenistan'ın Madrid Prensipleriyle bu bölgenin Azerbaycan'ın bir parçası olduğunu kabul ettiğini hatırlattı.

BM, Azerbaycan'ın Egemenlik ve Toprak Bütünlüğüne Olan Bağlılığını Teyit Etti

BM Sözcüsü Stephane Dujarric, 13 Eylül'de gerçekleştirdiği günlük basın toplantısında, Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinde, Ermeni güçlerinin kontrolündeki topraklarda yapılan sözde «cumhurbaşkanı seçimine» ilişkin bir soruyu yanıtladı.

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in Ermenistan ve Azerbaycan'a ilişkileri normalleştirme için çabaları artırma çağrısında bulunduğunu aktaran Dujarric, bunun bölge barış ve güvenliği için de faydalı olacağını söyledi.

Dujarric, sözde seçimle ilgili ise «Biz Azerbaycan'ın egemenliği ve toprak bütünlüğüne ilişkin BM Güvenlik Konseyi kararlarını hatırlatmak istiyoruz. Herkesin bunlara tam saygı göstermesi için çağrıda bulunuyoruz» ifadelerini kullandı.

Karabağ'da Ateşkes İlan Edildi

Azerbaycan Savunma Bakanlığı, Karabağ'daki silahlı oluşumlarının dağıtılması ve tamamen silahsızlandırılması konusunda anlaşmaya varıldığını duyurdu.

Azerbaycan'ın talepleri kabul edildi

Azerbaycan Savunma Bakanlığı ateşkes anlaşmasına ilişkin duyuru yaptı. Yapılan açıklamada «Karabağ'ın Ermeni sakinlerinin temsilcilerinin Rus barışı koruma birliği aracılığıyla talebi dikkate alınarak, 20 Eylül günü saat 13.00'te aşağıdaki koşullar altında yerel terörle mücadele tedbirlerinin askıya alınması konusunda anlaşmaya varıldı» sözlerine yer verildi.

Ateşkes anlaşmasının şartları ise şöyle:

- 1-Karabağ'daki silahlı Ermeni güçler silah bırakıyor, mevzilerden çıkıyor, tam şekilde silahsızlandırılıyor.
- 2-Karabağ'daki yasa dışı Ermeni silahlı güçler feshediliyor. Tüm silah, mühimmat ve ağır araçlar teslim ediliyor
- 3- Yukarıda belirtilen süreçler Rus barış gücü birliği ile koordineli bir şekilde yürütülmesi sağlanıyor.

Karabağ'da Müzakere Masası Kuruldu

Karabağ'a yakın bir noktada yer alan Yevlah şehrindeki valilik binasında 21 Eylül'de yapılan görüşmeye, Azerbaycan adına Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Karabağ'daki Ermenilerle temaslardan sorumlu temsilcisi milletvekili Ramin Memmedov, Karabağ Ermenilerini temsilen David Melkumyan ve Sergey Martirosyan katıldı. Görüşmede, Rus Barış Gücü'nden de bir yetkili yer aldı.

Karabağ'daki Ermeni nüfusun Azerbaycan'a entegrasyonu konularının müzakere edildiği görüşmenin ayrıntıları konusunda henüz açıklama yapılmadı.

Kazakistan

Eylül Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi

**Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Kazakistan Avrasya'nın «Transit Gücü» Olmayı Hedefliyor

1 Eylül'de Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, Parlamento'nun yeni yasama yılının açılış töreninde, geleneksel halka sesleniş konuşmasını yaptı. Tokayev, ülkenin transit ve lojistik potansiyelinin tam olarak hayata geçirilmesinin stratejik önem taşıdığına dikkat çekerek «Dünyada yeni bir ekonomik coğrafyanın oluşumuna tanık oluyoruz. Çin'den Avrupa'ya, Rusya'ya ve Orta Asya'ya ve tersi yönde ticaret akışında hızlı bir büyüme öngörülüyor» dedi.

Kazakistan'ın kuzey ile güneyi, batı ile doğuyu birbirine bağlayan kavşak noktasında yer aldığına değinen Tokayev, «Bu bize geniş perspektifler sunan büyük avantajımızdır. Kazakistan, Avrasya'da bir geçiş merkezi olarak konumunu güçlendirmeli.» diye konuştu. Bölgenin «transit gücü» olmayı yeni bir stratejik görev olarak belirlediklerini belirten Tokayev, bu bağlamda Trans Hazar Uluslararası Taşımacılık Rotası'nın önemli rol oynadığını vurguladı. Tokayev, söz konusu ulaşım koridorunun geçtiği Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan ve Çin ile çabaların birleştirilmesi gerektiğini ifade etti.

Kazakistan'da 5 Yeni Bakanlık Kuruldu

1 Eylül tarihinde Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, parlamentonun yeni yasama yılının açılış töreninde halka seslendi. Ülkenin su sorununa dikkat çekerek turizm ve transit potansiyelini tam olarak kullanmak için yeni hedefler belirlendiğini açıkladı. Alınan yeni kararlar çerçevesinde bazı alanlarda devlet yönetiminin daha da iyileştirilmesi amacıyla Kazakistan Su Kaynakları ve Sulama Bakanlığı, Kazakistan Ulaştırma Bakanlığı, Kazakistan Turizm ve Spor Bakanlığı, Kazakistan Kültür ve Enformasyon Bakanlığı, Kazakistan Sanayi ve İnşaat Bakanlığı'nın kurulması kararlaştırıldı.

Tokayev, Dışışleri Bakanı Olarak İlk Kez Astana'ya Resmi Ziyaret Gerçekleştiren Hakan Fidan'ı Kabul Etti

11 Eylül tarihinde Cumhurbaşkanlığı Sarayı Akorda'da gerçekleştirilen görüşmede Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, yeni görevinde başarılar dilediği Dış İşleri Bakanı Hakan Fidan'ın Kazak-Türk ilişkilerinin daha da geliştirilmesine önemli katkılar yapacağından emin olduğunu söyledi.

Tokayev, bu yıl Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıl dönümü ve bunun kardeş ülke için tarihi bir dönüm noktası olduğunu belirterek, «Anadolu, siyasi, sosyo-ekonomik, kültürel ve insani alanlarda büyük başarılar elde etti. Bölgesel ve küresel meselelerin çözümünde aktif ve etkin şekilde rol üstlenerek dünyanın saygın devletine dönüştü. Ben Türkiye'nin asırlık yıl dönümü vesilesiyle Astana'daki sokaklardan birine 'Anadolu' isminin verilmesi talimatını ilettilim.» ifadelerini kullandı.

İki ülke cumhurbaşkanlarının görüşmelerinde yüksek düzeyli anlaşmalara imza attıklarını hatırlatan Tokayev, Kazakistan için Türkiye'nin çok önemli stratejik ortak olduğunu vurguladı.

Güreş Şampiyonası Birincisi, Kazak Türk'ü Sporcu Rizabek Aitmuhan Oldu

Sırbistan'da 19 Eylül tarihinde düzenlenen Dünya Güreş Şampiyonasında Kazakistanlı sporcu Rizabek Aitmuhan altın madalya kazandı. 92 kiloda mücadele eden Aitmuhan, finalde Azerbaycanlı Osman Nurmagomedov ile karşılaştı ve 4-2'lik skorla kazanan isim oldu. Devlet Başkanı Tokayev, bu zaferi kazanan Kazakistan tarihindeki ilk sporcunun Aitmuhan olduğunu kaydederek «Bu tarihi bir başarıdır!» paylaşımını yaptı. Ayrıca sporcunun bu zaferinin genç nesilleri teşvik etmede yardımcı olacağına inandığını ifade etti.

TİKA, Kazakistan'ın En Büyük Üniversitelerinden Birinde «Türkiye Türkçesi» Sınıfı Kurdu

21 Eylül'de Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının (TİKA) desteğiyle Kazakistan'ın başkenti Astana'daki Lev Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi'nde Türkiye Türkçesi dersi için sınıf açıldı. Büyükelçi Kapucu, hükümetler arası ilişkilerin yanında toplumdan topluma olan ilişkileri de geliştirmek istediklerini kaydederek bu proje ile iki devletin gençleri arasındaki ilişkilerin artacağını belirtti.

TİKA Koordinatörü Özdenoğlu da Kazakistan'da Türkiye Türkçesinin yaygınlaştırılmasını önemsediklerini belirtti. Özdenoğlu, «Kazakistan'ın en büyük gücü olan genç nüfusu üniversite öğrencilerinin Türkiye'ye yakınlaşmasını sağlamak için dil birliği çok önemli. Bu dil birliğini sağlamak için de Türkçe sınıflarına elimizden geldiği kadar öncelik tanıyoruz» diye konuştu.

KIRGIZİSTAN

Eylül Ayı Gündemi

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Kırgızistan ve Türkiye Ombudamanları İş Birliği Anlaşması İmzaladı

Kırgızistan Ombudsmanı Akıykatçı Jamilya Jamanbayeva ile Türkiye Ombudsmanı Şeref Malkoç, insan haklarının korunması alanında 4 Eylül tarihinde iş birliği anlaşması imzaladı. Mutabakat Zaptı, Kırgızistan ve Türkiye'nin ombudsmanlık kurumları arasında, insan haklarının korunmasına ilişkin genel kabul görmüş ilkeler ve uluslararası standartlara uygun olarak iş birliği yapılmasını öngörmektedir. Etkinliğin sonunda ombudsmanlar, her iki ülke vatandaşlarının hak ve özgürlüklerine yönelik bilinen ihlal vakalarını birbirlerine zamanında bildirme, vatandaşlarla ortak resepsiyonlar düzenleme ve ayrıca kendi yetki alanları dahilinde ihlal edilen hakların restorasyonuna katkıda bulunma konusunda da anlaşıldılar.

Kırgızistan ve Tacikistan Cumhurbaşkanları Arasında Duşanbe'de Görüşme Gerçekleşti

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov Duşanbe'de Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahmon ile 14 Eylül'de bir araya geldi. Ülkelerin liderleri, Kırgız-Tacik ikili iş birliğinin güncel konularını, Kırgız-Tacik devlet sınırının sınırlandırılması ve çizilmesi konuları da dahil olmak üzere geniş bir yelpazedeki konuları ele aldı. Devlet başkanları ayrıca bölgesel ve uluslararası gündem ile yaklaşan Orta Asya Devlet Başkanları Beşinci İstişare Toplantısı hakkında da görüş alışverişinde bulundu. Sadır Caparov ve İmamali Rahmon, iki devlet ve halk arasındaki iyi komşuluğu güçlendirmek için düzenli siyasi diyalogun sürdürülmesinin önemini vurguladılar ve ikili ilişkilerin tüm yelpazesinde açık ve anlamlı bir görüşmeye hazır olduklarını ifade ettiler.

Sadık Caparov, İlk «Orta Asya ve ABD» Zirvesine Katıldı

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadık Caparov, 19 Eylül'de New York'ta (ABD) düzenlenen «Orta Asya ve ABD» Devlet Başkanları Birinci Zirvesine katıldı. Zirveye Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Joe Biden ve Orta Asya ülkelerinin liderleri katıldı. Zirvenin açılışını ABD Başkanı Joe Biden yaptı ve ardından Orta Asya'nın tüm devlet başkanları konuştu.

Sadık Caparov, «Bu formatın karşılıklı anlayış ve güveni güçlendirmeyi, güvenlik ve istikrarı sağlamanın yanı sıra ticari ve ekonomik iş birliğini genişletmek için uygun koşullar yaratmayı hedeflemesi gerektiğine inanıyorum. Küresel ekonomi, yeni şoklar ve istikrarsızlıklarla karşı karşıya kalırken, koronavirüs salgınının olumsuz etkisinden henüz tam olarak kurtulamadı. Bana göre bu tür kriz koşullarında, öncelikle bölgede gıda ve enerji güvenliğinin, makroekonomik istikrarın ve sosyal istikrarın sağlanması konuları, Orta Asya devletlerinin öncelikli dikkatini ve koordineli faaliyetlerini gerektirmektedir» dedi.

Kırgızistan ve İnan Cumhurbaşkanları İkili İş Birliğinin Öncelikli Alanlarını Görüştü

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, New York'ta (ABD) düzenlenen BM Genel Kurulu'nun 78. Oturumu oturum aralarında, İnan İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Seyid Ebrahim Raisi ile 19 Eylül'de görüştü. Ülke liderleri siyasi, ticari, ekonomik, kültürel, insani ve diğer etkileşim alanlarında ikili iş birliğinin öncelikli alanlarını ele aldı.

İnan Cumhurbaşkanı Seyid Ebrahim Raisi, ülkeler arasında ikili ilişkileri yeni bir seviyeye taşımak için iyi fırsatlar ve yüksek potansiyel bulunduğunu kaydetti. Mevcut ticaret ciro hacmi hakkında konuşan Seyid Ebrahim Raisi, bunun düşük seviyesine dikkat çekti ve bu nedenle bunu artırmak için her türlü çabayı göstermeyi önerdi. Bu bağlamda ikili ortak Hükümetler arası Komisyon'un çalışmalarının yoğunlaştırılmasının önemine dikkat çekti.

Cumhurbaşkanı Sadır Caparov ise her düzeyde sürekli siyasi diyalog ve etkileşimi sürdürmenin yanı sıra karşılıklı çıkar alanlarında Kırgız-İnan iş birliğini daha da güçlendirmeye hazır olduğunu ifade etti. Devlet başkanı, yatırım etkileşimine büyük önem vererek İnan Cumhurbaşkanı'nın ülkeler arasındaki ticari ve ekonomik iş birliğini derinleştirme girişimine destek verdi.

Sadır Caparov, Recep Tayyip Erdoğan ile Görüştü

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov New York'ta (ABD) düzenlenen BM 78. Genel Kurulu oturum aralarında Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile 21 Eylül'de bir araya geldi.

Ülke liderleri, Kırgız-Türk ikili etkileşiminin ticari, ekonomik, kültürel, insani, bilimsel, teknik ve diğer alanlardaki güncel konularını ele aldı. Devlet başkanları, ticari ve ekonomik iş birliğine ilişkin hükümetlerarası komisyonun bir sonraki toplantısının yapılması konusuna değindi: Bu toplantıda taraflar, ikili iş birliğinin tüm alanlarını kapsayacak şekilde mevcut gündemdeki güncel konuları ele aldılar ve iş birliğini güçlendirmeyi amaçlayan ortak eylemlerin ana hatlarını çizdiler.

Sadır Caparov ve Recep Tayyip Erdoğan, karşılıklı çıkarlara dayalı tüm öncelikli iş birliği alanlarında bağları derinleştirmek için en yüksek siyasi düzeyde aktif diyalogu sürdürme konusunda mutabakata vardı.

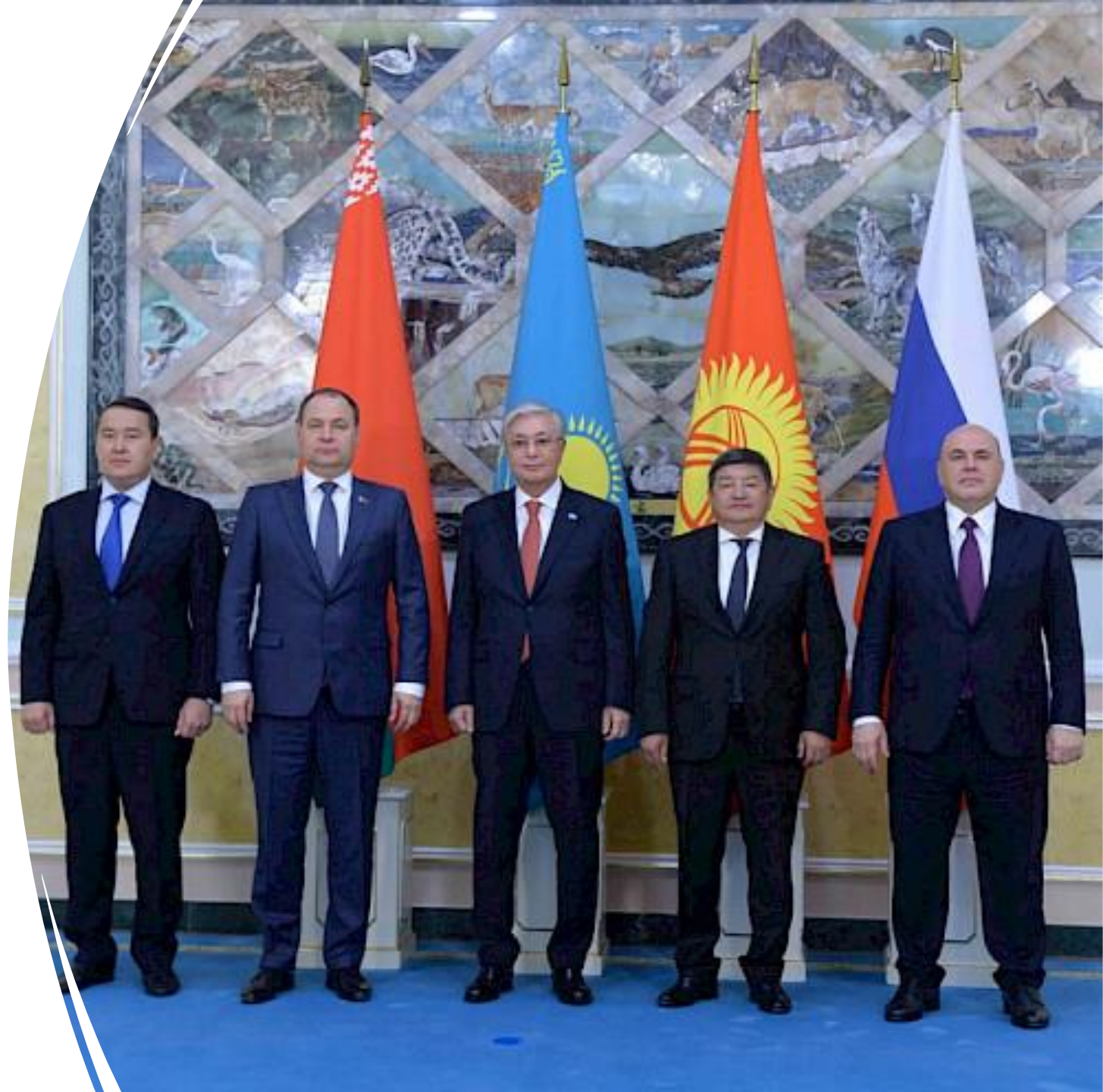
Kırgız Güreşçi Tınıbekova 3. Kez Dünya Şampiyonu Olarak Ülke Tarihine Geçti

22 Eylül tarihinde yapılan habere göre, Sırbistan'ın başkenti Belgrad'ta devam eden şampiyonada mindere çıkan 30 yaşındaki Tınıbekova, finalde Japonya'dan Sakura Motoki ile karşılaştı. Rakibini 4-1 mağlup eden Kırgızistanlı sporcu, dünya şampiyonasında üst üste üçüncü altın madalyaya uzandı ve Kırgızistan tarihinde üç kez dünya şampiyonluğunu elde ederek ülke tarihine geçti. Bu galibiyetle sporcu, hem önümüzdeki yıl düzenlenecek olimpiyatlara katılma hakkı elde etti hem de Dünya Güreş Birliği sıralamasında ilk sıraya yükseltti.

Akılbek Caparov, Kazakistan Cumhurbaşkanı ile Toplantıya Katıldı

26 Eylül'de Kırgızistan Bakanlar Kurulu Başkanı Akılbek Caparov, Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev ile Uluslararası Sanayi Fuarı «Innoprom Kazakistan»da bir araya geldi. Toplantıda katılımcılar Avrasya bölgesindeki entegrasyon süreçlerinin daha da güçlendirilmesi ve geliştirilmesi, ticari ve ekonomik ilişkilerin genişletilmesinde iş birliğinin güçlendirilmesi ve endüstriyel alanda iş birliği konularını ayrıntılı olarak ele aldılar.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)

Eylül Ayı Gündemi

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

KKTC Ombudsmanı Varol'un Roma'da Yapacağı Konuşma Engellendi

Roma'da düzenlenen Uluslararası Ombudsman Konferansı'nda «Küresel Krizlerde İnsan Hakları» temasıyla yapılması planlanan panelde konuşma yapmak üzere yazılı davet alan Ombudsman İlkan Varol'un 22 Eylül 2023 tarihinde yapmayı planladığı «İnsan Hakları İhlallerine» ilişkin konuşma son anda engellendi. Varol, konuşmasının Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin girişimi sonucunda engellendiğinin açıkça anlaşıldığını vurguladı.

Başbakan, Azerbaycan'a Destek Belirtti

Üstel, Başbakanlık Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü aracılığıyla 19 Eylül 2023 tarihinde yaptığı yazılı açıklamada, «'Tek millet üç devlet' olarak gördüğümüz kardeş Azerbaycan'ın, egemenlik sınırları içerisinde vatandaşlarına yönelik saldırgan tutumu ve dayatılmaya çalışılan yeni statüleri ortadan kaldırmak üzere yürüttüğü haklı mücadelesini destekliyoruz. Bilinmelidir ki Karabağ Azerbaycan'dır ve Kıbrıs Türk Halkı Azerbaycan'ın bu haklı mücadelesinde kayıtsız ve şartsız yanındadır» ifadelerine yer verdi.

Yılmaz: İki Devletli Çözümü Yüzde Yüz Destekliyoruz

Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz ile 18 Eylül 2023 tarihinde ikili görüşmede bulundu. Bu görüşmede Tatar, «Türk Devletleri Teşkilatı'nda statü aldık. KKTC'nin ekonomik yapısını güçlendirerek, gençlere daha iyi bir gelecek sağlamak, kendi ayakları üzerinde durabilen, yatırımları kendi yapan bir devlet temennimizdir» şeklinde konuştu. Ayrıca, Cumhurbaşkanı Tatar, Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Yılmaz'a, bu hedeflerin gerçekleşmesine büyük destek sağlayacaklarına inandığını, kendisine ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a teşekkür ettiğini ifade etti. Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, ise «İki devletli çözüm vizyonunuzu, Türkiye Cumhuriyeti olarak yüzde yüz destekliyoruz» söyleminde bulundu.

Rum Yönetimi Lideri Nikos Hristodulidis: Kıbrıs'ta İkinci Bir Devletin Tanınması Gibi Bir İhtimal Yok

Hristodulidis 15 Eylül 2023 tarihinde, «Benim birinci önceliğim Kıbrıs görüşmelerinin yeniden başlaması ve Kıbrıs sorununun çözülmesidir» diye konuştu. Kıbrıs Türk tarafının sunduğu 'egemen eşitlik ve eşit uluslararası statü' temelindeki çözüm modeliyle ilgili de konuşan Hristodulidis, «Kıbrıs'ta ikinci bir devletin tanınması gibi bir ihtimal yok» dedi. Dönemin Türkiye Cumhuriyeti (TC) Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun ısrarları dolayısıyla Crans Montana'da görüşmelerin kesildiğini aktaran Hristodulidis, «Müzakerelere Crans Montana'da kaldığımız yerden devam etmeliyiz» açıklamasında bulundu.

KKTC'nin Türk Dünyası Entegrasyonu İçindeki Yeri ve Önemi Konulu Panel Yapıldı

12 Eylül 2023 tarihinde Lefkoşa'da gerçekleşen panel açılışında, Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz ve Türk Devletleri Teşkilatı Aksakallar Konseyi Başkanı Binali Yıldırım, konuşma yaptı.

Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Türk Devletleri Teşkilatı'na (TDT) gözlemci üyeliğin milat niteliğinde olduğunu dile getirdi. Türk devletlerini bu karardan yıldırırmaya çalışanlar olduğunu söyleyen Tatar, başta Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın gayretleriyle KKTC'nin Anayasal adıyla TDT'ye gözlemci üye olduğunu vurguladı. Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Kıbrıs Türk halkının egemen eşitliği, eşit uluslararası statüsü için mücadele verdiğini, zulüm niteliğindeki izolasyon ve ambargolara rağmen pes etmediğini söyleyerek, «Çünkü biz büyük Türk milletinin kopmaz bir parçasıyız» dedi.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, KKTC'yi ticaretiyle, turizmiyle, eğitim imkanları ve kültürel zenginlik potansiyeliyle Türk dünyasına entegre etmenin yollarını arama vakti olduğunu kaydetti. Ak Parti Başkan Vekili Binali Yıldırım ise KKTC'nin Türk Devletleri Teşkilatı'na (TDT) gözlemci üye olarak katılmasının, tanımayı sağlayacak ve izolasyonları yok etmeyi beraberinde getirebilecek önemli bir fırsat olduğunu söyledi.

Ertuğruloğlu: KKTC'nin Tanınma Sürecinin Başlamış Olduğunu Söyleyebilirim

Birleşmiş Milletler (BM) 78. Genel Kurulu görüşmelerine, Cumhurbaşkanı Ersin Tatar ile katılan Dışişleri Bakanı Tahsin Ertuğruloğlu, ABD'nin başkenti Washington'daki 28 Eylül'de değerlendirme toplantısında konuştu. Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) toplantısına ilk kez resmi isimleri ve bayraklarıyla «gözlemci üye» olarak katılmalarını, ülkesinin «tanınma sürecinin başladığı» yönünde önemli bir aşama olarak değerlendirdi. Konuşmasında Pile-Yigitler Yolu projesine de değinen Ertuğruloğlu, projenin insanı yönüne vurgu yaparak yolun açılacağını bildirdi.

Töre «3 Devlet Tek Millet» Etkinliğine Katıldı

Azerbaycan-Türkiye-Kuzey Kıbrıs Bölgesel Entegrasyon Seminer Serisi - 1: «3 Devlet, Tek Millet» etkinliği 24 Eylül 2023 tarihinde gerçekleştirildi. Cumhurbaşkanı Vekili Cumhuriyet Meclisi Başkanı Zorlu Töre Azerbaycan-Türkiye-Kuzey Kıbrıs Bölgesel Entegrasyon Seminer Serisi'ne online olarak bağlanarak katılımcılara açıklamalarda bulundu. Meclis Başkanı Töre Türk Devletleri Teşkilatına Gözlemci üye olarak KKTC'nin resmi adıyla katılmasının önemine vurgu yaptı. Töre «Anavatan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan bu yılda BM 78'nci genel kurulunda KKTC'yi tanıyın çağrısını yaptı ve Biz ilk tanınmayı Azerbaycan tarafından bekliyoruz ve bunu can-ı gönülden bekliyoruz» dedi. Töre sözlerinin devamında ise «Azerbaycan nasıl ki zulümler yaşadığı halde Bayrağını göklerde nasıl dalgalandırdı nasıl kararlı durdu bizde aynı şekilde KKTC bayrağımızı dalgalandırıyoruz ve göndere çekilen Bayrağımız asla inmeyecektir» ifadelerini kullandı.

MACARİSTAN

Eylül Ayı Gündemi

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Ukrayna'daki Macarlar Azınlığın Hakları Üzerine Tartışmalar Yaşandı

2 Eylül'de Ukrayna'nın Mukaçeve kentindeki bir Macar lisesi olan İkinci Ferenc Rákóczi Lisesi'nin açılışında Macar bayrağı dalgalandırılması, Macar milli marşı söylenmesi ve Macarca konuşulması yasaklandı. Macar olmayan ve Macarca bilmeyen bir okul müdürünün de konsey tarafından liseye atanması bekleniyor.

Zelensky'nin Orban'la görüşmesinde Ukrayna'da yaşayan Macarların, Macaristan'daki Ukraynalıların sahip oldukları haklara benzer haklar vereceğini söylemişti. Durumun bu şekilde olmadığı ortaya çıkınca Macar milletvekilleri Árpád János Potápi, Ferenc Kalmár ve farklı hükümet görevlileri sert eleştirilerde bulundu.

9 Eylül'de Ukrayna elçisi Sándor Fegyir ise Macar azınlığın Ukraynaca öğrenemediğini belirtti ve bunu eğitim sistemi ve kitap eksikliğine bağladı. Mezun olunca halihazırda zaten genelde Macaristan'a göçen azınlığa savaş bitince çifte vatandaşlık verilmesi gerektiğini belirtti. Aynı zamanda Transkarpatya bölgesinin federalleşmesini ve Macar azınlığın haklarının yönetim seviyesinde de kısıtlandığını söyledi. Ukrayna ordusunda bulunan Macar askerlerden de pek çok kayıp verildiğinin altını çizdi.

16 Eylül'de Macar Dışişleri Bakanlığı Parlamento Sekreteri Levente Magyar Ukrayna ile konu üzerinde görüşmelerin gerçekleştiğini ve ortak bir yol haritasının çizilmesi konusunda pozitif olduklarını açıkladı. Yapılan toplantı öngörülebilir gelecekte çözüme ulaşılacağı yönünde umutları doğurdu.

Macaristan Gürcistan'ın AB yeliğini Destekliyor

Dışışleri bakanı Pter Szijjrt, Gürcü mevkidaşı Ilia Darchiashvili ile 2 Eylül'de görüşmesi sonrasında düzenlediği ortak basın toplantısında Gürcistan'a aday statüsünün verilmemesinin haksızlık olduğunu ve aday statüsü verilen Ukrayna ya da Moldova'dan adaylık konusunda daha kötü bir performans göstermediklerini söyledi. Sorunun siyasi olduğunun altını çizdi.

Kırgızistan'da Macar Mısırı Yetiştiriliyor

Tarım Bakanı István Nagy, Kırgız mevkidaşı Askarbek Djanybekov ile 6 Eylül'de yaptığı görüşmenin ardından Kırgızistan ve Macaristan'ın tohumluk tahıl üretimi, tarım ve hayvancılık alanlarında işbirliğini güçlendirdiğini söyledi.

Nagy, Bişkek'teki düzenlenen ortak basın toplantısında, sektördeki tüm ortakların ekonomilerini güçlendirecek ortak projeler aracılığıyla çözümler aradığını belirtti.

Nagy, Kırgızistan'ın tohumluk tahıl ithalatının bu yıl on kat arttığını söyledi. Ülkede halihazırda beş Macar melezinin kayıtlı olduğunu ve 12 tanesinin daha kaydedilmesinin planlandığını aktardı.

Macaristan'ın Kırgızistan'da tohumluk tahıl satmaya veya tohumluk tahıl üretme teknolojisini sağlamaya hazır olduğunu söyledi.

Macar Uzmanlar Özbekistan'da

6 Eylül'de Tarım Bakanı Istvan Nagy, Semerkant'ta Özbek mevkidaşı Aziz Voitov ile görüşükten sonra, Macaristan ile Özbekistan arasındaki tarımsal bağların güçlendiğini söyledi.

Nagy, Macar ve Özbek firmalarının aktif ve dinamik bir iletişim içerisinde olduklarını söyledi. Bakan, her iki ülkenin de gıda güvenliğini bir öncelik olarak gördüğünü, aynı zamanda iklim değişikliği ve sık yaşanan kuraklıkların yol açtığı zorluklara ortak yanıtlar aradığını ekledi.

Aynı zamanda bölgedeki sulama sistemlerinin Macar uzmanların yardımıyla modernize edilebileceğini, öğrenci ve araştırmacı değişiminin iyi bir araç olduğunu, bilimsel işbirliğinin artması gerektiğini söyledi.

Orban İsveç'in NATO'ya Girmesine İzin Vermeyecek

İki ay önce İsveç'in üyeliğine onay vermek isteyen Orban fikir değiştirdi. 18 Eylül'de sebep olarak İsveç'te Macar demokrasisi üzerine yayınlanan bir eğitim videonun yanıltıcı ve yalanla dolu olduğunu belirtti.

Pek çok Macar gazetesi ise durumun sadece eğitim videosu değil aynı zamanda Erdoğan ve Biden arasında onaylanmasına rağmen kongrenin reddi yüzünden Türkiye'ye gönderilmeyen F-16'lar olduğu düşünülüyor. Macaristan'ın bu sorunda Türkiye'den yana saf tutuyor gibi görünüyor.

Özbekistan

Eylül Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi

Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)

Özbekistan'da Çok Eşlilik ve Kişisel Kimlik Tespitine İzin Vermeyen Kıyafetler Giyme Konusunda İdari Sorumluluk Getirilecek Bir Yasa Tasarısı Kabul Edildi

Özbekistan Cumhuriyetinin Parlamentosu 6 Eylül'de yaptığı açıklamada Özbekistan'ın çok eşlilik ve kişisel kimlik tespitine izin vermeyen kıyafetler giyme konusunda idari sorumluluk getirilecek bir yasa tasarısını kabul ettiğini söyledi Belgede iki veya daha fazla eşle birlikte yaşamının teşvik edilmesi ,kadın ve erkeğin eşit haklarının açıkça reddedilmesi için idari sorumluluk sağlandığı belirtiliyor. Listelenen değişikliklerin ne tür bir idari sorumluluk getirdiği belirtilmemiştir. Milletvekilleri, alınan tedbirlere rağmen Özbekistan'da dini törenlere göre yapılan evliliklerin, bu nedenle çok eşlilik vakalarının arttığını ve ayrıca ülkede çok eşliliğin avantajlı olduğu propagandasının ivme kazandığını ve nihayetinde evlilik dışı doğan çocukların sayısında artış olduğunu dile getirdiler.

Minsk'te Düzenlenen İş Forumunda Özbekistan ve Belaruslu İş İnsanları 92 Milyon Dolar Değerinde Sözleşme İmzaladı

6 Eylül'de Minsk'te Özbekistan ve Belarus iş çevreleri ile kadın girişimcilerin ilk iş forumu düzenlendi. İki ülke iş kadınları arasında «B2B» formatında gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda 92 milyon dolar tutarında 42 sözleşme ve 17 memorandum imzalandı. Nihai belge (bildirge) forumun sonunda kabul edildi. Raporda, ticari-ekonomik, yatırım, bilimsel-teknik, sosyal-kültürel, eğitim, insani yardım, turizm ve diğer karşılıklı yarar sağlayan alanlarda iş birliğinin güçlendirilmesi konularını yansıttığı belirtildi. Etkinliğe Özbekistan'da sanayi ve tarım, gıda, ilaç endüstrisi, kültür ve insani yardımın yanı sıra turizm ve ulaştırma gibi sektörleri temsil eden iş çevreleri ve iş insanları katıldı.

Şevket Mirziyoyev, Güney Kore Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Choo Gyeong-ho'yu Kabul Etti

7 Eylül'de Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev, Kore Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Ekonomi ve Maliye Bakanı Choo Gyeong-ho başkanlığındaki bir heyeti kabul etti. Cumhurbaşkanlığı basın servisinin yaptığı bilgilendirmeye göre; son yıllarda karşılıklı ticaret ve yatırım göstergeleri giderek artıyor, geçen yıl iki ülke ticaret hacmi yüzde 24 artmış durumda ve Özbekistan'da 1000'e yakın ortak girişim faaliyeti bulunmaktadır. Yine aynı bilgilendirmeye göre Kore'den gelen yatırımların hacmi 7 milyar doları aşmış durumdadır.

Başarılı bir şekilde uygulanan ortak projeler arasında multidisipliner bir çocuk hastanesi, tekstil teknoloji parkı, tarım makineleri merkezleri ve nadir metaller de yer almaktadır.

Özbekistan - 2030 Stratejisi Kabul Edildi

Özbekistan - 2030 stratejisi, PF-158 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 12 eylül tarihinde onaylanmıştır. Kararnameye göre Özbekistan-2030 stratejisi 5 öncelikli alan ve 100 hedeften oluşuyor. Bunlar; bireylerin potansiyelini gerçekleştirilmesi için uygun koşulları yaratmak, sürdürülebilir ekonomik büyüme yoluyla nüfusun refahının sağlanması, su kaynaklarının ve çevrenin korunması; hukukun üstünlüğünü sağlamak, kamu yönetimini halkın hizmetinde düzenlemek, «güvenli ve barışçıl devlet» ilkesine dayalı politikanın istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi şeklindedir.

Özbekistan, Rusya'dan Gaz İthal Etmeye Hazır Olduğunu Duyurdu

30 Eylül tarihinde Özbekistan Enerji Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre Özbekistan'da Rus doğalgazının ithalatına yönelik altyapı tamamlanmış durumdadır. Daha önce, 2023 Haziran ayında St. Petersburg Uluslararası Ekonomik Forumu'nda gaz tedarikine ilişkin anlaşma iki ülke tarafından imzalanmıştı. Özbekistan Enerji Bakanlığı'nın verdiği bilgiye göre, sözleşme çerçevesinde bu yılın 1 Ekim tarihinden itibaren günde 9 milyon metreküp doğalgaz ithalatına başlanması planlanıyor.

Türkmenistan

Eylül Ayı Gündemi

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Türkmenistan ve Rusya Federasyonu, Rus Tahılının Türkmenbaşı Limanı Üzerinden Transit Geçişini Görüşüyor

Türkmenistan Deniz ve Nehir Taşımacılığı Ajansı tarafından 11 Eylül'de bildirilen habere göre, Türkmenbaşı uluslararası limanında, sevkiyattan önce en uygun depolama koşullarını ve nem kontrolünü sağlayan, toplam 35.000 metreküp kapasiteli 14 modern tahıl silosu bulunmaktadır.

Tahıl taşımacılığı, «Mahtumkulu, Türkmenistan ve Balkan» ulusal filosuna ait gemilerin yanı sıra Türkmenbaşı uluslararası limanının altyapısı kullanılarak gerçekleştirilmektedir.

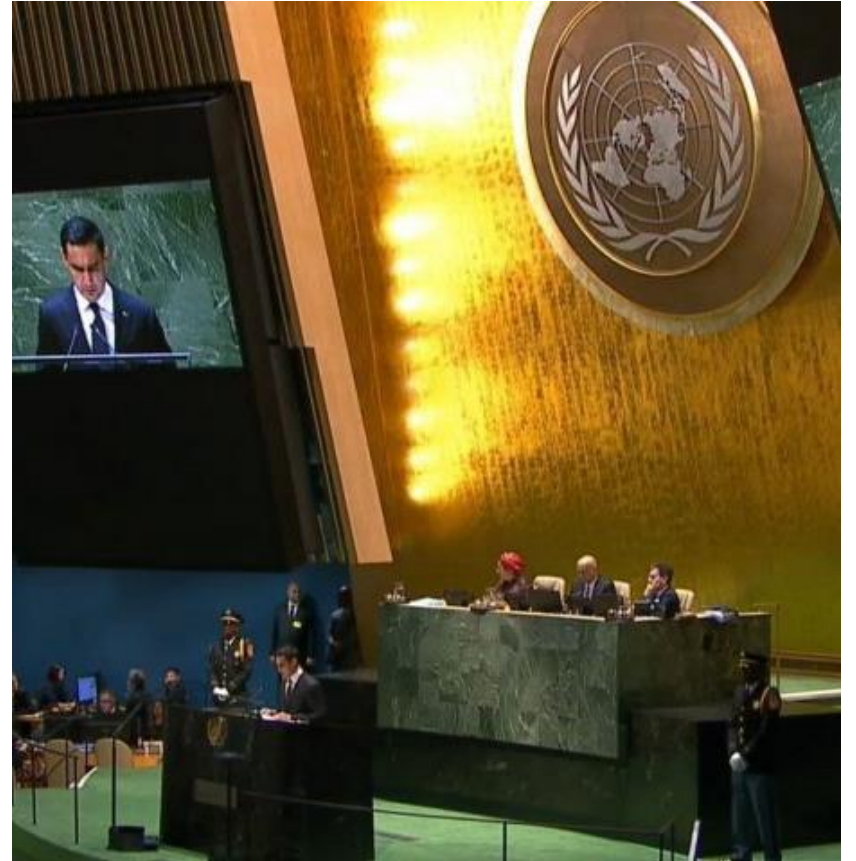
Serdar Berdimuhamedov Tacikistan Cumhurbaşkanı İle Görüştü

14 Eylül'de Türkmenistan Cumhurbaşkanı Serdar Berdimuhamedov ile Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman arasında Duşanbe'de bir toplantı düzenlendi. Tacik liderin basın servisine göre, toplantı sırasında devlet başkanları ikili iş birliği umutlarının yanı sıra Orta Asya devlet başkanlarının yaklaşan toplantılarının gündemini de tartıştı.

Toplantıda taraflar, ticari ciro hacminin artırılması ve kültürel ve insani bağların genişletilmesi de dahil olmak üzere ticari ve ekonomik iş birliği konularını ele aldı.

Türkmenistan Cumhurbaşkanı BM'ye Küresel Güvenlik Stratejisi Geliştirmesini Önerdi

Türkmenistan Devlet başkanının, 20 Eylül'de düzenlenen BM Genel Kurulu'nun 78. oturumunun genel kurul toplantısında yaptığı konuşmada, Türkmenistan'ın, dünya kalkınmasındaki mevcut gerçekleri ve eğilimleri dikkate alarak, BM Şartı ilkelerine ve uluslararası hukukun genel kabul görmüş normlarına dayanan bir Küresel Güvenlik Stratejisi geliştirme olanaklarını tartışmaya başlamayı önerdi. Devlet başkanına göre böyle bir strateji, geleneksel olanların yanı sıra son zamanlarda ortaya çıkan yeni risk faktörlerinin varlığını da içermelidir. Türkmenistan Cumhurbaşkanı, barışçıl, siyasi ve diplomatik çözüm için tarafsızlık potansiyelinin kullanılması, çatışmaların önlenmesi ve etkisiz hale getirilmesi için bir araç olarak önleyici diplomasi de dahil olmak üzere, BM'nin faaliyet gösterdiği bir dizi alanın Küresel Güvenlik Stratejisine dahil edilmesinin gerekli olduğunu da vurguladı.

Türkmenistan Cumhurbaşkanı «C5+1» Çok Taraflı İş Birliğinin İlk Toplantısına Katıldı

20 Eylül’de tarihinde Türkmenistan Devlet Haber Ajansı (TDH)’nın bildirdiğine göre; bu ilk başkanlık zirvesinin, bölgesel güvenlik, ticaret ve bağlantı, iklim değişikliği ve yönetişimi ve hukukun üstünlüğünü iyileştirmeye yönelik devam eden reformlar dahil olmak üzere bir dizi konuyu tartışmak için önemli bir fırsat olduğu ifade edildi.

Türkmenistan Bağımsızlığı'nın 32.Yıldönümü Kutlandı

27 Eylül'de düzenlenen Türkmenistan'ın bağımsızlığının 32. yıldönümünde kutlamaların merkezi başkent Aşgabat'taki Devlet Tribünü alanında resmi geçit töreni düzenlendi.

Törene Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov başta olmak üzere bakanlar, bürokratlar, diplomatik misyon şefleri ile çok sayıda yabancı konuk katıldı. Türkiye'yi temsilen törenlerde Türkiye'nin Aşgabat Büyükelçisi Togan Oral da iştirak etti.

29 Eylül’de, Almanya Cumhurbaşkanı Frank-Walter Steinmeier ve Başbakanı Olaf Scholz, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan liderleriyle bir araya geldi.

Çalışma ziyaretinin ana temaları arasında bölgesel ve ekonomik iş birliğinin güçlendirilmesi ve Almanya için önemli olan bağlantı konuları masaya yatırıldı.

Öte yandan Başbakan Scholz, Özbekistan, Tacikistan, Kırgızistan ve Türkmenistan liderleriyle ikili görüşmeler gerçekleştirdi. Görüşmeler sonrası açıklanan ortak bildiriye, «enerji güvenliğinin güçlendirilmesi ve alternatif enerji tedariği için yeni rotaların oluşturulması» hedefine vurgu yapıldı.

Olaf Scholz’un daveti üzerine Almanya’ya gelen liderler ilk kez AB üyesi bir ülkeyle bu düzeyde bir görüşme gerçekleştirmiş oldu.

Türkmen Halkının Milli Liderinden Almanya’ya Çalışma Ziyareti

Yararlanılan Kaynaklar:

1. 525.az
2. avim.ogr.tr
3. edition.cnn.com
4. hungarytoday.Hu
5. miniszterelnok.Hu
6. tr.euronews.com
7. trthaber.com
8. turkkon.org
9. <https://24.kg/kyrgyzcha/>
10. <https://24.kz/kz/zha-aly-tar>
11. <https://egemen.kz/>
12. <https://kg.akipress.org/>
13. <https://haberkibris.com/>
14. <https://turkmenportal.com>
15. <https://tr.wikipedia.org/>
16. <https://www.aa.com.tr/tr>
17. <https://www.azattyk.org/news>
18. <https://www.bbc.com/kyrgyz>
19. <https://www.election.gov.kz/>
20. <https://www.kibrispostasi.com/>
21. <https://www.kibrisgazetesi.com/>
22. <https://www.trtavaz.com.tr/canli-izle>
23. <https://qha.com.tr/>
24. <https://xabardor.uz/uz/>
25. <https://tmrl.gov.tm/tk/news>

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar:

26. <https://www.sondakika.com>
27. <https://www.kazakistan.kz>
28. <https://www.uzdaily.uz/ru>
29. <https://www.yeniduzen.com>
30. <https://www.ombudsman.gov.tr/>
31. <https://www.kktcb.org/tr>
32. <https://www.sozcu.com.tr/>
33. <https://www.mfa.gov.tr/>
34. <https://www.mynet.com/>
35. <https://www.trthaber.com/>
36. [https://www.atavatan-turkmenistan.](https://www.atavatan-turkmenistan)
37. <https://tdh.gov.tm/tk>
38. <https://www.azathabar.com/z/2246>
39. <https://www.trt.net.tr/turkmen/dunya>
40. <https://www.turkmenhabar.com/>
41. <https://jeyhun.news/>
42. <https://www.mfa.gov.tm/tk/news>
43. <https://caa.gov.tm/>
44. <https://turkmenistan.gov.tm/tk>
45. <https://www.sondakika.com/>
46. <https://www.turkmenturkbank.com>
47. <https://orient.tm/tm>
48. <https://business.com.tm/tr/>
49. <https://www.ntv.com.tr/>
50. <https://www.washingtonpost.com/>
51. <https://turkmentv.gov.tm/>
52. <https://business.com.tm/>
53. <https://metbugat.gov.tm/>

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.